

ERZİNCAN'IN KEMALİYE İLÇESİNİN KIRSAL TURİZM KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Senay Oto^{1*}, İsmail Kızılırmak²

Abstract: In the tourism industry, which is one of the fastest developing industries in the world, touristic preferences are generally shaped on the axis of mass tourism activities. Mass tourism is a tourism activity that usually takes place when highly preferred types of holidays, such as 3S, are exposed to intense tourist demand in coastal destinations within a limited time period. Destinations that meet the demand for mass tourism usually provide services over their carrying capacity due to their high demand and consume their limited resources quickly. In addition, the restriction of mass tourism movements in limited areas and opportunities causes inequalities in interregional improvement and development. The idea of developing alternative types of tourism to mass tourism movements has appeared to ensure the sustainability of destinations and tourism activities by preventing these corrosive effects. Rural tourism is a type of tourism that has a wide variety of activities which are carried out in areas that are outside of urban life. This study aimed to examine Kemaliye (Eğin), that is a small district of Erzincan Province in the Eastern Anatolia Region, which is known for its natural beauty and extreme sports accessibility, on the axis of rural tourism activities. Kemaliye has been included in the UNESCO World Heritage List since 2021 in the category of mixed areas (natural and cultural) in temporary status; since March 2022, it has also been included in the International Cittaslow network. In the study, rural tourism and natural, historical, socio-cultural and architectural features of Kemaliye that may be at the forefront within the scope of rural tourism and the attempts that were taken to promote Kemaliye were listed and in the conclusion section, suggestions were made for the development of rural tourism potential of Kemaliye.

Keywords: Kemaliye, Egin, Rural Tourism, Tourism.

INVESTIGATION OF ERZİNCAN'S KEMALİYE DISTRICT IN THE SCOPE OF RURAL TOURISM

Özet: Dünyanın en hızlı gelişen endüstrilerinin başında gelen turizm endüstrisinde, turistik tercihler genel olarak kitle turizm faaliyetleri ekseninde şekillenmektedir. Kitle turizmi, deniz-kum-güneş gibi çok tercih edilen tatil türlerinin, kıyı şeridi destinasyonlarında, kısıtlı bir tarih aralığında, yoğun bir turist talebine maruz kalmasıyla gerçekleşen turizm faaliyetleridir. Kitle turizm talebini karşılayan destinasyonlar genellikle yoğun talep görmeleri sebebiyle taşıma kapasitelerinin üzerinde hizmet vermekte, kıt kaynaklarını hızla tüketmektedir. Ayrıca kitle turizm hareketlerinin sınırlı bölgelerde ve imkânlarda sıkışması bölgeler arası gelişme ve kalkınmada eşitsizliklere sebep olmaktadır. Bu aşındırıcı etkilerin önüne geçerek destinasyonların ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için kitle turizm hareketlerine alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi fikri ortaya çıkmıştır. Kırsal turizm, kent yaşamının dışında kalan alanlarda gerçekleştirilen geniş faaliyet alanlarına sahip bir turizm türüdür. Bu çalışma Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Erzincan ilinin küçük bir ilçesi olan, doğal güzellikleri ve ekstrem sporlara elverişliliği ile tanınan, Kemaliye'nin (Eğin) kırsal turizm faaliyetleri perspektifinde incelenmesini amaçlamıştır. Kemaliye 2021 yılı itibari ile UNESCO Dünya Mirasları listesine, karma alanlar (doğal ve kültürel) kategorisinde geçici statüde girmiş; 2022 yılı Mart ayı itibari ile de Uluslararası Cittaslow ağına dâhil edilmiştir. Çalışmada kırsal turizm ve Kemaliye'nin kırsal turizm kapsamında ön plana çıkabilecek doğal,

tarihi, sosyo-kültürel, mimari özellikleri ve Kemaliye'nin tanıtımı için gerçekleştirilen girişimler sıralanmış ve sonuç bölümünde Kemaliye'nin kırsal turizm potansiyelinin geliştirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kemaliye, Eğin, Kırsal Turizm, Turizm.

¹**Adres:** İstanbul Gelişim Üniversitesi, Gelişim Meslek Yüksekokulu, Turist Rehberliği Programı, İstanbul, Türkiye.

²**Adres:** İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, İstanbul Türkiye

***Sorumlu Yazar:** otosenay@gmail.com

Atıf: Oto, S., Kızılırmak, İ. (2022). Erzincan'ın Kemaliye İlçesinin Kırsal Turizm Kapsamında İncelenmesi. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(2): 146-155.

1. GİRİŞ

Turizm, dünya genelinde hızlı büyüyen ve kendini sürekli yenileyen endüstrilerin başında gelmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ulaşım imkânlarının hızlanması ve çeşitlenmesi, uzak destinasyonların ziyaretini kolaylaştırmış; artan sanayileşme, yükselen ekonomik refah seviyesi ve çalışma yaşamında sosyal hakları da beraberinde getirmiştir. Endüstriyel yaşamın bir parçası haline dönüşen kalabalık şehir yaşamlarının olumsuz etkileri dinlenme ve tatil yapma olgusunu zorunlu bir ihtiyaç haline getirmiştir.

Turizm endüstrisi tüketicileri etkileyen ekonomik, politik, sosyal, kültürel, psikolojik her türlü konudan etkilenen oldukça hassas ve tüketicilerin turistik faaliyetlerden beklentilerini karşılayabilmek amacıyla gelişmelere adapte olan ve sürekli yenilenen, çeşitlenen dinamik bir yapıya sahiptir. Turizmin çeşitlendirilmesinin temel amacı bir destinasyonun sahip olduğu cazibeleri turistik birer değere dönüştürerek farklı tüketici beklentilerine cevap verebiliyor olmaktır. Farklılaşan turistik tercihlere cevap verebilecek yeni hizmetler oluşturmak destinasyonun daha fazla turist tarafından ziyaret edilmesini sağlayabilmektedir (Akoğlan Kozak ve Kızılırmak, 2006). Bu sebeple turizmde hizmetlerin farklılaştırılması ve çeşitlendirilmesi destinasyonların kalkınmasında son derece önemli bir yere sahiptir (Kızılgöçü, 2019: 23).

Turizm faaliyetlerinde çeşitlendirmeye gidilmesi yönündeki görüşlerin temelinde yatan sebeplerden biri de kitle turizm faaliyetlerinin yıkıcı etkileridir. Kitle turizmi, deniz-kum-güneş gibi çok tercih edilen tatil türlerinin, kıyı şeridi destinasyonlarında, kısıtlı bir tarih aralığında, yoğun bir turist talebine maruz kalmasıyla gerçekleşen turizm faaliyetleridir. Kitle turizm talebini karşılayan destinasyonlar genellikle yoğun talep görmeleri nedeniyle taşıma kapasitelerinin üzerinde hizmet vermekte, kıt kaynaklarını hızla tüketmektedir. Bu aşındırıcı etkilerin önüne geçerek destinasyonların ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için kitle turizm hareketlerine alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi fikri ortaya çıkmıştır.

Alternatif turizm, sınırlı bölgelerde sıkışmış belirli turizm faaliyetlerinin yerine sahip olduğu turistik çekicilikler sayesinde farklı destinasyonları turizm hareketlerine dâhil eden ve bu faaliyetleri yılın her mevsimine yayan; çevre, yerel halk ve turistlerin birbiriyle olan ilişkilerini

güçlendiren turizm çeşitlerine verilen ortak isimdir (Çelik, 2018: 194). Alternatif turizm sosyal ve ekonomik uyuma, yerel kalkınma için yerel girişimci ve yerel malzemelere öncelik vermektedir (Barış, 2015: 50-51). Kozak ve Bahçe (2012: 96) alternatif turizmi, "Kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltan ve turizm gelirlerinin dengeli ve yerel halka öncelik verecek şekilde dağıtarak refah seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunan, turizmden gelir akışını daha geniş zaman ve kesimlere yayan turistik ürün ve hizmetler içeren turizm çeşidi" olarak ifade etmişlerdir. Destinasyonların özellikleri ve sahip oldukları imkânlar doğrultusunda gelişen alternatif turizm türleri zaman ilerledikçe çeşitlenmektedir. Çeşitlenmenin gelişmesiyle birlikte farklı turistik beklentilere cevap veren destinasyonlar turizm ile kalkınmakta, bölgeler arası eşitsizlikler giderilmekte, işsizlik, göç gibi sorunlar ortadan kalkmaktadır. Alternatif turizm başlığı altında kitle turizm hareketlerine alternatifler olarak gelişen pek çok turizm çeşidi bulunmaktadır ve bu çeşitlenmeye sürekli yenileri de eklenmektedir. Kongre turizmi, golf turizmi, kültür turizmi, gastronomi turizmi, sağlık turizmi, ekoturizm, hüzün turizmi, inanç turizmi, eğitim turizmi gibi turizm çeşitleri alternatif turizm türlerinin bazılarıdır. Baytok, Pelit ve Soybalı (2017), bir turizm türünün alternatif turizm çeşidi olarak sınıflandırılabilmesi için genel olarak ürünün sürdürülebilirlik anlayışına uygunluğu ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir.

Alternatif turizm türleri içerisinde yer alan turizm çeşitlerinden bir tanesi de kırsal turizmdir. Kırsal turizm turistik faaliyetlerinde doğayla bütünleşmek, sade ve doğal yaşamak, tarımsal ve yerel değerlerle iç içe vakit geçirmek isteyen turistlerin kırsal alanlara seyahat etmesi, konaklaması ve buralardaki aktivitelere katılması ile gerçekleşen turizm çeşididir. Türkiye deniz, kum, güneş eksenli turistik faaliyetlere ek olarak, zengin coğrafi ve ekolojik değerleri ile alternatif ve kırsal turizm faaliyetlerine cevap verebilecek yüksek bir potansiyele sahiptir.

Bu çalışmanın amacı doğal yaşam alanları ve doğa sporları ile dikkat çeken ayrıca Mart-2022'de Cittaslow ağına dâhil edilen Erzincan'ın Kemaliye ilçesinin kırsal turizm faaliyetleri kapsamında irdelenmesidir. Bu doğrultuda, çalışmada öncelikle kırsal turizm kavramı üzerinde durulmuştur. Sonrasında Kemaliye'ye yönelik daha önce gerçekleştirilmiş araştırmalar incelenmiş, turistik cazibe oluşturabilecek unsurlara yönelik güncel gelişmeler de dâhil edilerek literatürden bir derleme gerçekleştirilmiştir. Sonuç

kısımında Kemaliye’de kırsal turizm faaliyetlerine yönelik atılabilecek adımlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. KIRSAL TURİZM

Sanayi devrimi öncesinde yaygın olan tarıma dayalı ekonomik kalkınma anlayışı endüstrileşmenin gelişmesiyle önemini yitirmiş, bazı bölgeler sanayileşme ile hızla gelişmiştir. Sanayileşmenin geliştiği bölgelerde nüfus kalabalıklaşmış, bu kalabalıkların yaşamlarını devam ettirebilecekleri ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kırsal alanlardan farklı karakterlere sahip kentler gelişmeye başlamıştır. Sanayinin gelişemediği kırsal bölgeler ise tarım ve hayvancılığa dayalı, daha az ekonomik güce sahip, alt yapı hizmetlerinin kentlere oranla daha az ulaştığı, daha zor yaşam şartlarına sahip az gelişmiş bölgeler olarak kalmışlardır (Çetin, Üzümcü ve İçöz, 2017: 137).

Sanayileşme ile insan hayatına giren haftalık, yıllık izin gibi kavramlar, alım gücünün artması, zorlu ve stresli kent yaşamı, seyahat imkânlarının kolaylaşması günümüzde tatil olgusunu ve turizm hareketlerine katılmayı bir ihtiyaç haline dönüştürmüştür. Genel olarak kıyı şeritlerinde, belirli dönemlerde, kitlesel olarak gerçekleşen; kent yaşamının karmaşasından farksızlaşan turizm faaliyetlerinin yerini alabilecek farklı turizm ve tatil anlayışlarına ihtiyaç duyulur hale gelmiştir. Kırsal turizm, bu beklentiyi karşılamak amacıyla geliştirilmiş bir alternatif turizm çeşidi olarak ortaya çıkmıştır (Ahmadova ve Akova, 2016: 14).

Kırsal turizm, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından ziyaretçilerin deneyimlerinin genellikle doğa temelli, tarım, kırsal yaşam ile bağlantılı faaliyetler çevresinde gelişen turizm hareketleri olarak tanımlanmıştır (UNWTO, 2022). Turistlerin kent alanlarının dışında kalan, tarımsal etkinliklerin yoğun olarak gerçekleştirildiği doğal ortamlarda tatillerini geçirmek, farklı kültürleri ve yaşamları deneyimlemek, kent yaşamının olumsuzluklarından uzaklaşmak gibi amaçlarla gerçekleştirdiği faaliyetler kırsal turizm faaliyetleri olarak kabul görmektedir (Yılmaz ve Gürol, 2012: 24).

Kırsal turizm kavramının 19. yüzyılda İngiltere’de doğaya duyulan özlem ile ortaya çıktığı ve zamanla Avrupa’nın sanayileşmiş bölgelerine yayıldığı düşünülmektedir (Akyürek, Özdemir ve Çeken, 2018: 11). Kitlesel hareketlerden farklılaşan özel ilgi turlarına ilginin artması, şehir hayatının zorlayıcı ve sınırlandırıcılığından uzaklaşma, kıyı destinasyonlarının giderek daha da tahrip olması, kırsal alanların dinlendirici ve şifa verici özellikleri, diğer turistik hareketlere nazaran daha ekonomik olması ve sürdürülebilirlik anlayışına yönelik farkındalık kırsal turizme yönelik artan ilginin sebepleri olarak ifade edilmektedir (Çakır, Çakır, Dursun ve Dursun, 2010: 2).

Kırsal turizm günümüzde çiftlik turizmi, yayla turizmi, tarım (agro) turizmi, eko turizm gibi turizm çeşitleri ile sık sık eş anlamlı olarak kullanılıyor olsa da, bu tür turizm çeşitlerinin kırsal turizmin alt dalları olduğu yönünde genel bir fikir birliği bulunmaktadır (Haberal, 2015). Kırsal turizm, günlük yaşamın zorluklarından uzaklaşarak doğayla iç içe vakit geçirmek amacıyla kırsal alanlara seyahat etme, konaklama ve buralarda gerçekleşen aktivitelere katılma ile sağlanan turizm türüdür (Sü Ersöz ve Bozkurt, 2015:3). Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yanı sıra yörenin

kültürel dokusunu yaşama, kırsal alanlarda gerçekleştirilecek yöresel ziyaretler, doğa sporları, doğayla bütünleşme aktiviteleri, fotoğrafçılık, festivaller, kültürel faaliyetler ve eğitimler kırsal turizm faaliyetleri içerisinde kabul edilmektedir (Gündüz, 2004: 37). Kırsal turizmin öncelikli amacı tarımsal faaliyetleri ve çiftlik yaşamını deneyimlemek değil, doğayla iç içe bir ortamda vakit geçirmektir (Akdu ve Meydan Uygur, 2009: 155-156). Öte yandan kırsal turizm anlayışı içerisinde, kırsal yaşamın gözlemlenmesinden daha çok, kırsal hayatı yaşayarak deneyimleme gibi bir eğilim bulunmaktadır (Soykan, 2000: 22).

Kırsal turizm, kırsal alanların ekonomik sosyal ve çevresel değerlerini bir araya getirerek turistik bir faaliyet olarak sunarken çevre ve ekonomik kalkınma için çok önemli fırsatlar sağlamaktadır. Turizmin kırsal alanlarda gelişmesi ile bölgesel ekonomi hızla büyülebilmekte, yeni iş sahaları açılmakta ve bölge sakinlerinin yaşam kaliteleri yükseldebilmektedir. Ancak turizmin kırsal alanlarda gelişmeye başlaması bölgede çeşitli olumsuz sonuçların da ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Ekolojinin zarar görmesi, yerel kaynakların hızla tükenmesi, alt yapıya aşırı yüklenme (Yang ve diğ., 2021: 35), kırsal alan yaşayanlarının tarımcılıktan uzaklaşması, plansız gelişme, gayrimenkul fiyatlarının spekülatif artışı, rant ekonomisinin tetiklenmesi, otantikliğin yitirilmesi, sosyal ve kültürel dejenerasyon kırsal alanlarda gelişen turizm faaliyetlerinin olumsuz etkileri olarak kabul edilmektedir (Gül ve Yıldız, 2020: 277).

Türkiye turizmde çeşitliliği sağlayabilmek ve kitlesel turizm faaliyetleri yerine tüm yıla ve tüm bölgelere yayılan turizm hareketlerini geliştirerek, coğrafi ve sosyo-kültürel çekicilikleriyle tüketicilerin dikkatini çeken bölgeleri turizm yolu ile kalkındırma hedefindedir. Günümüzde Türkiye’nin her bölgesinde bu maksatla ön plana çıkarılmış ve oldukça popüler hale gelen destinasyonlar bulunmaktadır. Kemaliye’de bu yolla kalkınmanın hedeflendiği destinasyonlardan bir tanesidir.

3. KEMALİYE

Kemaliye ya da eski adıyla Eğin, bağlı olduğu Erzincan ilinin güney batısında yer almaktadır. Erzincan’ın İliç, Tunceli’nin Ovacık ve Çemişkezek, Elazığ’ın Ağın, Malatya’nın Arapkir, Sivas’ın Divriği ilçeleri ile komşudur. İlçe, Fırat nehrinin Karasu kolu sayesinde kuzeybatı güneydoğu yönlerinde ikiye bölünmektedir ve ilçenin yerleşimi nehre ikiye bölünerek bir vadi haline gelen, son derece dağlık ve ulaşılması güç bir arazinin batı kısmında yer almaktadır. Karakaş (2004), Kemaliye’yi Fırat Vadisi’nin Munzur ve Yama Dağlarından sonra genişlediği alanın batı kenarında kurulmuş, Keban manzarasında adeta minyatür bir İsviçre olarak aktarmıştır.

Kemaliye konumu itibarıyla Erzincan, Elazığ ve Malatya arasında bir koridor özelliği taşımaktadır. Bu nedenle dağlık ve ulaşılması son derece zor olan Kemaliye’nin yönetimi tarih boyunca idaresini kolaylaştırabilmek amacıyla farklı vilayetlere devredilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde uzun süre Sivas’ın Arapkir sancak beyliğine bağlı olarak yönetilen Eğin, 19. yüzyılda öncelikle Harput, 1878’de Elazığ, 1926’da Malatya, 1938 yılında ise Erzincan

iline bağlanmış (Şimşek, 2016: 653; Yıldırım, 2013: 1; Yavuz, 2012: 4-7; Akpınar, 2012: 257).

Kemaliye'ye ait ilk yerleşimlerin hangi dönemde başladığı ile ilgili literatürde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Danacı ve Aldırmaz Akkaya (2018), Ceylan ve Özgül (2016) ve Aldırmaz Akkaya ve Güngör (2016) Kemaliye'nin tarihinin M.Ö. 7 ya da M.Ö. 6. yüzyıllarda Urartulara kadar uzandığını; Özaydın (1970) ise M.S. II. yüzyılda Ermeniler tarafından kurulduğunu ancak bu bölgeye ilk yerleşenlerin Firikler olduğunu belirtmektedir. Tarlabası (1995), Frig, Hatti, Hitit, Pers, Roma, Bizans, Sasani, İran tarafından yönetildiğini; Demir ve Eroğlu (2007) ise bu bilgilerden yola çıkarak Kemaliye tarihinin M.Ö. 1190 yıllarından itibaren kesintisiz olarak devam ettiğini; Efe (1971) ise Sümerler tarafından kurulduğunu öne sürmektedir. Karakaş (1996) ve Bulut (2006) gezgin tarihçi Yorke'nin anlatımlarından yola çıkarak bir Ortaçağ yerleşimi olan Tevkila/Theukira şehrinin Kemaliye olabileceğini aktarmaktadır. Bu konudaki yaygın görüş Türklerin Orta Asya'dan 1015'li yıllarda ilk defa Anadolu'ya akınlar yapmaya başladıkları, 1058'de Malatya, Harput gibi önemli kentleri zapt ettikleri ve 1071'de Alpaslan'ın Anadolu'yu Türk yurdu haline getirdiği döneme kadar Eğin'in civarda yaşayan küçük toplulukların, İranlıların, Romalıların arasında sık sık el değiştirdiği yönündedir. 5. yüzyılda Persler, 6. yüzyılda Bizans, 7. yüzyılda Sasaneler hakimiyet sağlamış ve yine 7. yüzyılda Arap akınları bölgede üstünlük sağlamış ve bu durum Anadolu'nun Türkleşmesine kadar devam etmiştir. Daha sonrasında Anadolu Selçuklu Devleti, İlhanlı Devleti ve Akkoyunlular tarafından yönetilmiş ve Çelebi Mehmet (1413-1421) döneminde Osmanlı toprağı olmuştur (Yıldırım, 2013: 3). Öte yandan 1019 yılında Van civarından gelen (Nişanyan Yer Adları, 2022) ya da 1022 yılında Sebastia'ya (Sivas) göçen Ermeni Ardżruni hanedanları tarafından kurulduğu da söylenceler arasındadır (Akin, 2022).

Evliya Çelebi, Moltge, Cuinet, Yorke, Şarl ve Taxier gibi dönemin önemli tarih aktarımcıları olan seyyahların anlatılarından anlaşıldığına göre sarp dağların arasında adeta bir vaha durumunda olan, son derece güzel, bağlık, bahçelik olduğu anlaşılan (Yıldırım, 2013: 2) Eğin'e Yavuz Sultan Selim döneminde Kafkasya'dan göç ettirilen aileler yerleştirilmiş ve IV. Murad dönemine kadar İstanbul'daki et ve odun kethüdalık görevleri verilmiştir (Hüsrevoğlu, 2019: 22; Keskin, 2016: 10). Bu görevler Kemaliyelilerin büyük şehirlerde günümüze kadar gelen kasaplık, kömürcülük gibi meslekleri yaygın olarak sürdürüyor olmalarının temelini oluşturmaktadır.

Kemaliye, tarihteki yaşam seyri içerisinde, İpek Yolu'nun buradan geçmesi sebebiyle ticaret kervanlarının uğradığı varlıklı bir küçük şehir olarak bilinmektedir. Zaman içerisinde sık sık yaşanan eşkıya saldırıları, 1938 Dersim olayları, çok sayıda deprem ve yangınlar, bölgede ulaşım ağının teknolojik gelişmeleri yakalayamaması, giderek artan yoksullaşma ve son olarak 1993 yılında ilçede yaşanan Başbağlar Katliamı Kemaliye'yi yalnızlaştırmış, halkın büyük kentlere göç etmesine sebep olmuştur.

Eğin isminin kökeni söylence ve varsayımlara dayandırılmaktadır. Ermenice akarsu anlamına gelen "Akn-Agn" kelimesinden türediği, öz Türkçede "cennet gibi güzel" anlamına geldiği (Özaydın, 1970: 7), Göktürk-Uygur

yazıtlarında geçen Eğin kelimesine dayandırılarak Türkçe bir kelime olduğu, Eğin'in Uz-Oğuz Türklerine ait bir bölgenin adı olduğu (Demir ve Eroğlu, 2007: 262), Evliya Çelebi'nin anlatımına göre Bizans döneminde buraya şehir kuran kayzerin kızı Prenses Egin'e atfen buraya Eğin adını verdiği (Yıldırım, 2013: 2) veya Prenses Egin'in bölgeyi cennet kadar güzel bulması üzerine buraya kurulan kente kendi adını verdiği (Pasin ve Çelik, 1962: 44) aktarımlar arasındadır. Ayrıca yazar Enver Behnan Şapolyo Eğin'in tarihini Romalıların Anadolu'yu istilası sürecine dayandırmakta ve Roma dilinde membaa anlamına gelen "Egon" kelimesinin bölgenin sulak ve kurulacak yeni kent hayatına uygun olması sebebiyle verildiğini belirtmektedir (Kemaliye, 2022). Eğin isminin Kemaliye olarak değiştirilmesi, kurtuluş savaşı sürecinde Mustafa Kemal Atatürk'e Eğin halkının göstermiş oldukları bağlılık sebebiyle bizzat Atatürk'ün kendi emri ile 21 Ekim 1922 tarihinde gerçekleştirilmiştir (Kemaliye Tarihçesi, 2022).

Tarih boyunca pek çok kültüre özellikle de yakın dönemde Rum, Ermeni ve Türk kültürlerine ev sahipliği yaptığı anlaşılan Kemaliye sahip olduğu kültürel zenginliği ile özel bir yere sahiptir. Zorlu coğrafi koşullara rağmen var olma mücadelesini kararlılıkla sürdüren, folklorik zenginliğini mütevazılık ile yaşayan Kemaliye; müzik, dans, törenler, giyim, gastronomi, konuşma gibi sosyo-kültürel değerlerinde özgünlüğünü korumaya devam etmiştir (Demir ve Eroğlu, 2007: 259). Bunların yanı sıra halı dokumacılığı, yemeni üretimi, kapı tokmağı yapımı, ahşap işleme gibi geleneksel el işçilikleri ve özgün mimari yapısı Kemaliye'nin özgün kültürel mirasları olarak yaşamaya devam etmektedir (Akkuş, Akkuş ve Bayraktar, 2017: 6).

Zengin endemik bitki türleri, nesli tükenme tehlikesi altında olan yabani hayvan varlığı, sıra dışı jeolojik yapısı, mimari dokusu ve kültürel değerleri ile nadide bir güzelliğe sahip olan Kemaliye'de kalkınma çabaları 1990'lı yıllarda ivme kazanmıştır (Taş, Akyol ve Zengin, 2019: 316; Demirsoy, 2004). Kısıtlı bütçe ve zor coğrafi koşullara rağmen devlet-yerel halk işbirliği ile Kemaliye'nin dış dünya ile iletişimini neredeyse tamamen kesen ulaşım sorununa çözüm getirilerek yüz yıldan fazla bir süredir halkın yapımında canla başla çalıştığı Harput'tan başlayıp Kemaliye'de Şırzi Köprüsü ile kanyonun karşı yakasına geçerek bölgenin Divriği ile birbirine bağlanmasını sağlayan güzergâh, Taşyolu projesi ile 2002 yılında tamamlanmıştır. Kanyon boyunca devam eden sarp kayalıkların oyularak tüneller açılması ile yapılan bu yol Kemaliye halkının 132 yıllık bizzat kendi emeği, alın teri ve umutları ile gerçekleştirilmiştir. Öte yandan nehrin iki yakasını birleştirerek Başpınar köyü ile Kemaliye'nin merkezinin bağlantısını sağlayan Vali Recep Yazıcı Köprüsü 1997 yılında hizmete açılmıştır (Kuruluş Öykümüz, 2022). Kemaliye'nin 1990'lı yıllardaki bu ayağa kalkma çabalarındaki en önemli etken şüphesiz dönemin Erzincan Valisi merhum Recep Yazıcıoğlu'dur. Kemaliye halkı valiyeye olan minnetlerini halen her fırsatta dile getirmektedir.

Kemaliye'nin dünya genelinde tanıtımının sağlanması için pek çok önemli girişimde bulunulmuştur. Bu kapsamda ilçe merkezi 2005 yılında sit alanı ilan edilmiştir (Mavuş, 2021: 111), Tarihi Kentler Birliği kurucu üyeliği üstlenilmiş (Tarihi Kentler Birliği, 2021), Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

(UNDP) ile birlikte yürüttüğü Sürdürülebilir Toplum Temelli Turizm Alanında Kapasite Geliştirme programı dahilinde destinasyon yönetimi konusunda pilot bölge olarak belirlenmiştir (UNDP, 2022). Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) tarafından sürdürülen Doğal-Kültürel Varlıklarını Koruma ve Bütünleştirme “7 Bölge-7 Kent” projesinde Doğu Anadolu Bölgesi kenti olarak Kemaliye seçilmiştir (ÇEKÜL, 2021). İlçenin önemli gastronomik değerlerinden biri olan dut, Kemaliye Belediye’sinin girişimleri ile 2021 yılında tescillenerek coğrafi işaretli ürün haline gelmiştir. 2021 yılı itibariyle Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından düzenlenen dünya mirasları listesine, karma alanlar (doğal ve kültürel) kategorisinde geçici statüde girmiştir (UNESCO, 2021). Ayrıca 2022 yılı Mart ayı itibari ile Uluslararası Cittaslow hareketine dâhil edilmiş ve Türkiye’nin 21 sakin şehriden biri olmuştur (Cittaslow Türkiye, 2022). Kemaliye’nin UNESCO Dünya Mirasları Geçici Listesi’ne ve Uluslararası Cittaslow hareketine dahil edilmiş olması ilçenin doğal ve kültürel değerlerinin önemini kanıtlar nitelik taşımaktadır.

4. KEMALİYE’NİN TURİZM ALANINDAKİ GİRİŞİM VE TURİSTİK ÜRÜNLERİ

Kemaliye’de turizm endüstrisi farkındalığı, ilçenin kalkındırılmasına yönelik çalışmalarla eş zamanlı olarak başlamıştır (Taş, Akyol ve Zengin, 2019). Bölgenin yoğun göç vermesi, tarıma elverişli arazilerin azlığı, üretim imkânlarının kısıtlı olması gibi problemler yörenin kalkınması için alternatif endüstrilerin geliştirilmesi ihtiyacını beraberinde getirmiş; çok kültürlü yapısı, özgün mimari dokusu, el işçiliğindeki ustalığı, nadir tabiat varlıklarına sahip olması turizm sektörünün önemli bir çıkış noktası olarak görülmesine neden olmuştur. Bu kapsamda, 1978 yılından itibaren büyük kentlere göç eden Kemaliyelileri memleketlerinde bir araya getirmek amacıyla gerçekleştirilen yöresel şenlikler, 2003 yılında Kemaliye Kültür ve Kalkınma Vakfı’nın (KEMAV) kurulmasıyla Kemaliye Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenliği adı altında bölgenin turizm faaliyetlerine hız kazandırmıştır (KEMAV, 2012).

Her yıl yaz aylarında gerçekleştirilen Kemaliye Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenliği’nin ana unsuru Karanlık Kanyon’da gerçekleştirilen ekstrem doğa sporlarıdır. Yerli ve yabancı sporcuların katılımları ile gerçekleştirilen şenlik kapsamında Karanlık Kanyon’da serbest düşüş (base jump), yarasa adam uçuşu (wing suit), yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, dağcılık, kanyon sporları gibi pek çok türde ekstrem spor türlerinin yanı sıra yaylalarda bisiklet yarışları, at safari, foto safari, cirit, izcilik, vahşi hayvan yaşamı gözlemciliği gibi spor etkinlikleri ve müsabakalar, söyleşiler, atölye çalışmaları, yöresel etkinlikler gerçekleştirilmektedir (Genel Bilgiler Kemaliye, 2022).

Taş yolu projesinin tamamlanmasıyla ulaşılır hale gelen Karanlık Kanyon yaklaşık 25 km uzunluğu, 1000m’yi geçen derinliği, bazı bölgelerde 10-15m’ye kadar daralan akarsu alanı genişliği ve 400-500 metre yüksekliğinde, eğiminin %90’a ulaştığı kayalık yamaçlarıyla Türkiye’nin 29 kanyonunun en ilgi çekicisi ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Grand Canyon’dan sonra dünyanın ikinci en derin kanyonudur (Yeşiltaş, 2016: 31; OSD, 2014: 10).

Karanlık Kanyon’da ekstrem atlayış sporlarının dikkat çekici hale getirilmesi için 2009 yılında kanyonun iki yakası arasına kurulan bir çelik halat sayesinde sporcuların akarsu üzerinde atlayış yapmaları sağlanmıştır. Sırat on Firat olarak adlandırılan bu faaliyet şenlikler kapsamında oldukça ilgi görmüş ve ilçenin turistik cazibesinin artırılmasında önemli bir unsur olabileceği düşünülmüştür (KEMAV, 2012). Bu doğrultuda 2014 yılında kanyonun iki yakası üzerine yaya geçişine uygun, bir seyir ve atlayış terasına sahip dünyanın en yüksek asma köprüsünün yapılması kararlaştırılarak projelendirilmiştir (KEMAV, 2014). Projenin tamamlanma süresi 30 ay olarak belirlenmiş ve 2017 yılında faaliyete geçmesi planlanmış olmasına karşın Sırat on Firat projesi 2022 yılı itibari ile maddi imkânsızlıklar sebebiyle henüz sadece ihale aşamasına gelebilmiştir.

Yıllar içerisinde Kemaliye’nin turizm faaliyetleri kapsamında alt ve üst yapı unsurlarının güçlendirilmesi hususunda gayret gösterilmiş geleneksel mimari ve kültürel doku koruma altına alınmış, turizm konaklamasına yönelik tesisler kurulmuş, doğa sporlarına yönelik yapı unsurları oluşturulmuştur. Bu çerçevede 2022 yılı Ocak ayı verilerine göre ilçede bulunan resmi konaklama tesisi sayısı 7, oda sayısı 128, yatak sayısı 276’dır. Ayrıca 1996 yılında öğretim hayatına başlayan Kemaliye Hacı Ali Akın Meslek Yüksek Okulu’na istinaden inşa edilen 495 yataklı öğrenci yurdu, şenlik dönemlerinde sporcuların konaklama ihtiyacının karşılanması için kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra 5 adet lokanta ve 5 adet kafe ile turistlere yönelik yiyecek içecek hizmeti verilmektedir (Ahmet Karaca, Kişisel İletişim, 2021).

Kemaliye’nin doğa sporlarının yanı sıra köklü ve zengin kültürel dokusu, mimari yapıları, tarihi kalıntıları ile de turizm alanında çekicilikleri bulunmaktadır. Kemaliye folklorik zenginlik açısından Anadolu’nun en önemli örneklerinden biridir. Coğrafyanın imkânsızlıklarına rağmen yöre insanı kültürel değerlerini korumayı ve zenginleştirmeyi başarmış, bunun sonucunda da el sanatları, müzik, folklorik dans, giyim, gastronomi, edebiyat, bilim gibi alanlarda son derece benzersiz ve zengin kültürel bir doku ortaya çıkmıştır (Demir ve Eroğlu, 2007: 259). Şair Ahmet Kutsi Tecer ve Enver Gökçe; Tiyatro Sanatçıları Can Gürzap, Fatih Koyunoğlu, Cem Davran; Sinema Sanatçıları Metin Akpınar, Ayşegül Atik; Türk Sanat Müziği Söz Yazarı Vecdi Bingöl; bilim ve düşünce insanları Nurettin Topçu, Erkan Topuz, Ali Demirsoy, Hüseyin Hüsnü Koyunoğlu; Eski Başbakan Şemsettin Günaltan; Politikacılar Doğu Perinçek, Tuncay Özkan gibi sayısız sanat, edebiyat, ilahiyat, bilim, siyaset, bürokrasi ve iş dünyası insanını kendi köklerinden yetiştirmiştir. Bugün Kemaliye için yazmış olduğu “Orda bir köy var uzakta, o köy bizim köyümüzdür...” dizelerinden tanıdığımız şair Ahmet Kutsi Tecer’in Kemaliye Aпчаğa köyünde yer alan evi ve şair Enver Gökçe’nin Çit köyünde bulunan evi müze olarak sergilenmektedir.

İlçenin geleneksel hale gelmiş son derece kıymetli el sanatları ürünleri bulunmaktadır. Kendine özgü motifleri, mavi atkı ipliği, saç örgülü kenar saçakları ile ünü geniş coğrafyalara yayılmış el dokuma halıları, “Gazenne” isimli bugün hala hayatta tutulmaya çalışılan bez dokumacılığı, Eğin kadınlarının vazgeçilmez simgesi olan özel

işlemleriyle yemeni, gümüş kemer ve geleneksel kıyafetler bunlardan bazılarıdır (Akpınar, 2004: 230).

Günümüzde koruma altına alınmış yeşil doku algısını zedelemek için alçak duvarlarla çevrilmiş büyük bahçeli (Keskin, 2016: 14) çok katlı özgün Eğin evleri, çok kültürlü geçmişin izlerini bugüne taşımaktadır. Eğin evlerinin vazgeçilmez unsuru olan kapı tokmakları ve kapı tokmağı işlemeciliği ilçede hala yaşatılmaya çalışılmaktadır. Bugün Kemaliye'nin simgesi haline gelmiş kapı tokmakları işlevsel boyutunun yanı sıra bölgenin kültürel dokusu hakkında da bilgi veren önemli bir göstergedir. Eğin evlerinde kapılarda birbirinden farklı tonlarda ses çıkaran iki kapı tokmağı bulunmaktadır. "Şak şak" adı verilen daha büyük olan ve kalın ses çıkaran kapı tokmağı erkekler tarafından, "şıp şıp" ismi verilen diğerine göre daha küçük olan ve ince ses çıkaran tokmak ise kadın ziyaretçiler tarafından kullanılmaktadır (Eken Küçükaksoy, 2012: 20). Öte yandan Kemaliye evlerinin kapılarının dikkat çekici tek unsuru tokmakları değildir. Kemaliye'de evlerin her kapısında anahtar deliğini çevreleyen çerçevede yılan figürleri bulunmaktadır. Urartu ve Hitit uygarlıklarında da rastlanan bu formun koruyucu bir simge olduğu düşünülmektedir (Demirsoy, 2009: 22).

Kemaliye'nin en önemli somut olmayan kültürel miraslarından biri, güçlü dil ve anlatım özelliğidir. Yakın civar ve yörelerden oldukça farklı bir karakteristiğe sahip olan Kemaliye dil ve anlatımının (Akpınar, 2012) 1940'lı yıllara kadar bölgede yoğun olarak yaşamış olan Ermeni halkın dil karakteristiğinden önemli oranda etkilendiği anlaşılmaktadır. Askerlik, savaş, göç, memuriyet gibi sebeplerle İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlere; Mısır, Şam gibi uzak diyarlara göç etmek zorunda kalan, hasret çeken Eğin insanı naif duygu dünyasını türküler, şiiirler, maniler, ninniler ile aktarmış ve bu alanda ince bir sanat anlayışına ulaşmayı başarmıştır. Kemaliye'nin hemen her hanesinde unutulmaz şiiir ve şairlerin yaşadığını söylemek hiç de abartılı olmayacaktır.

Eğin Havaları olarak ünlenmiş Kemaliye türküleri Türk Halk Müziği içerisinde son derece kıymetli bir yere sahiptir. Gurbet, özlem konularının sık sık işlendiği Kemaliye türküleri yöre insanının duygu dünyasının adeta bir dışa aktarımıdır (Akpınar, 2012). Kemaliye'nin kıymetli dil ve anlatım özelliklerinden bir tanesi de manileridir. Demirsoy (2021), Türk dünyasının tüm bölgelerinde 7 heceli maniler mevcutken, 11 heceli manilerin yalnızca Kemaliye'de olduğunu belirtmiştir. Kemaliye'den doğmuş atışmalar, tekerlemeler, ninniler, bilmeceler bugün Türkiye'nin hemen her yerinde ve her evinde bilinmekte ve tekrarlanmaktadır. Kemaliye'nin güçlü dil ve anlatım değerlerine sahip olmasındaki en önemli etken, duygu dünyası çok hassas olan az nüfuslu yöre halkının coğrafi ve tabiat şartlarının zorluğu sebebiyle vakitlerini beraber ve dayanışma halinde geçirmeleridir. Dertlerini, özlemlerini anlatacak türküler, şiiirler ile iç dünyalarını dışa vurmakta olan ilçe halkı; özellikle soğuk kış aylarında "sıra gezmeleri" adı verdikleri, akşamları yemekten sonra sırayla birbirlerinin evlerine giderek gerçekleştirdikleri sohbet, eğlence içerikli toplantılarla hayatlarını daha keyifli hale getirmeyi, geçmişten bugüne bir gelenek olarak getirmiştir (Atlı, 2016; Eken Küçükaksoy, 2012).

Kemaliye'de, tarihte pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış olması sebebiyle, her ne kadar birçoğu Keban Baraj Gölü'nün suları altında kalmış olsa da, günümüze ulaşmış birçok kalıntı bulunmaktadır. Bunlardan Ençiti (Topkapı) Harabeleri, Harap Pazar Şehir (Sabus Harabeleri), Dilli Vadisi, Pingan Harabeleri ilk çağlardan günümüze ulaşan yerleşim alanlarıdır; Roma Mezarlığı, Hasgel Kalıntıları, Arsanias Kalıntıları Roma Dönemi izlerini taşıyan yerleşim alanlarıdır (Aldırmaz Akkaya ve Güngör, 2016). Osmanlı ve Selçuklu Dönemlerinden kalan ve mimari dokularını yitirmemiş camiler, çeşmeler, köprüler, han, hamam, kale, çok sayıda türbe Kemaliye'nin tarihi ve turistik olabilecek mimari yapıları arasındadır (Aksın, 2003; Akpınar, 2004). Ayrıca Ahmet Kutsi Tecer Evi, Enver Gökçe Evi, 1800'li yıllarda kilise sonrasında hapisane olarak kullanılmış tarihi binasında Kemaliye Etnoğrafya Müzesi, Prof. Dr. Ali Demirsoy'un özverili girişimleriyle kurulmuş olan Doğa Tarihi Müzesi ve ilçeye bağlı köylerde yaşayanların ferdi girişimleri ile kurulmuş olan etnoğrafya müzeleri ilçeye ait müze yapılarıdır.

Kemaliye kırsal ve alternatif turizm bölgelerinde son derece önemli bir yere sahip olan gastronomik zenginlikler açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir. Bölgenin tarihten gelen ulaşım gücülüğü bölge haklının doğal ürünleri yemeğe dönüştürme, mevsimlik olarak saklama ve değerlendirme konusunda zenginleşmesine sebep olmuştur. Kış aylarında hava şartları nedeniyle tamamen kendi içine kapanmak zorunda kalan Eğin'in hem beslenme hem de ikramlık, atıştırmalık olarak ihtiyaçlarının karşılanmasında, yaz aylarında yetiştirilen ya da doğadan toplanarak kurutulan sebze ve meyvelerin önemli bir rolü vardır. Kurutulmuş armut ve kayısı kavurması, kuru incir ve kayısı dolması, pestil kavurması, pestil çullaması, gülgü, oricik, tutuni, lök, zülbiye, ayva kalyesi, çılıbr, kara tarhana, borani, fasulye cevizlemesi, kırış, göbek, kenger kavurması, kenger bulaması, çöven, zetirin ve börülcüli çorba, ceviz, badem, dut kurusu Kemaliye'nin kıymetli gastronomik değerlerindedir (Akpınar, 2004).

Kemaliye'ye ulaşım kara ve demir yoluyla sağlanabilmektedir. Malatya, Elazığ ve Erzincan illeri üzerinden sağlanan karayolu ulaşımı yaklaşık olarak iki, üç saat kadar sürmektedir. Her üç ilden Kemaliye'ye sabah saat 06:00'da servis bulunmaktadır. Kemaliye'den bu üç şehre günlük servis ise saat 16:00'da kalkmaktadır. İlçeye demiryolu ile ulaşım son yıllarda popüleritesi son derece artmış olan Doğu Ekspresi ile sağlanmaktadır. Turistik talebin yoğun olması sebebiyle tren bileti bulmanın oldukça zor olduğu Ankara-Kars arasında sefer yapan Doğu Ekspresi'nden İliç istasyonunda inerek Kemaliye'ye taksii ile ulaşılabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoğun çalışma yaşamı, kalabalık şehirler, çevre kirliliği, toplumsal dejenerasyon, bireyin kendine ayırabildiği zamanın azalması gibi faktörler insan hayatında olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Bu sebeple mola verme, sürekli yaşanılan hayata alternatif oluşturabilecek rotaları ve yaşamları deneyimleme imkânı sağlayan turizm faaliyetleri giderek değer kazanmaktadır. Kırsal alanlarda gerçekleştirilen tüm turistik aktiviteleri kapsayan kırsal

turizm, bu bağlamda yükseliş seyrinde olan bir turizm çeşidi olarak ortaya çıkmaktadır.

Kırsal turizmin; turizm faaliyetlerini tüm mevsimlere yayma, turizmin coğrafi dağılımında dengeyi sağlama, birçok turizm türüne uyum sağlayabilme, farklı beklentilere cevap verebilme, doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasında etken olma ve ülke tanınırlığına katkıda bulunma gibi fonksiyonları bulunmaktadır (Cengiz ve Akkuş, 2012: 64). Ayrıca kırsal turizm sayesinde bölgeler arası gelişmişlik seviyelerinin dengelenmesi, yeni istihdam alanlarının oluşmasıyla işsizlik sorununa çözüm getirmesi, göçün engellenmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi sosyo-ekonomik etkileri bulunmaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin coğrafi, ekolojik, tarihi, sosyal ve kültürel değerleriyle oldukça önemli değerlere sahip ve ön plana çıkan destinasyonlarından biri Erzincan'ın Kemaliye ilçesidir. Kemaliye coğrafi konumu sebebiyle yalnızlaşan ve gerek teknolojik gerekse ekonomik gelişmelerden faydalanamayan yapısının sonlandırılması ve dünyaya tanıtılması için turizm önemli bir çıkış yolu olarak görülmüştür. Bu doğrultuda destinasyonun doğa sporlarına elverişli yapısı ve kültürel değerleri turistik birer ürün olarak öne çıkarılmaya başlanmıştır.

Kemaliye kadim kültürü ve nadir bulunan doğal özellikleri ile kültürel ve alternatif turizm faaliyetleri alanında gelecek vaat eden bir destinasyondur. Sahip olduğu bölgesel dezavantajlar tanınırlığı ve ziyaret sıklığını önemli anlamda etkilemektedir. Ancak doğru tanıtım, markalaşma ve turistik yapılanma çalışmaları ile yükselen kırsal turizm talebinden faydalanabileceği düşünülmektedir. Mahalli idareciler tarafından belgelendirilen konaklama tesisleri istatistiklerine göre 2019 yılında Kemaliye'de 39'u yabancı toplam 7251 kişi konaklamıştır. Ortalama geceleme süresi 1.79'dur (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Bunun yanı sıra günü birlikçi ziyaretçilere ve Turistik Doğu Ekspresi ile seyahat ederek sınırlı sürede Kemaliye'yi de gezen turistlere ait istatistiklere ulaşılamamıştır.

Kemaliye'ye yönelik turizm hizmetleri kapsamında tam zamanlı ve tüm sezonlarda hizmet veren bir ofisin bulunmaması, turizm istatistiklerinin sağlıklı bir şekilde sağlanamaması, turizme yönelik ihtiyaçların tespiti konusunda güçlükler sebep olmaktadır. İlçenin tanıtım ve yapılanmasına yönelik bütçelerin son derece kısıtlı olması ilçede gerçekleştirilen turistik ve doğa sporlarına yönelik faaliyetlerin yeterince duyurulamamasına sebep olmaktadır.

Kemaliye'nin özgün dokusunu kaybetmemesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. İlçede özgün mimari dokunun korunmasına dair önemli adımlar atılmış olmasına karşın, tarihi ve doğal imajı zedeleyen kentsel yapılaşma unsurlarının hızla arttığı görülmektedir. Geleneksel desene uygun olmayan yapılaşma eğilimlerinin bir an önce kontrol altına alınması, önlenmesi Kemaliye'nin sürdürülebilirliği için önem arz etmektedir.

Sürdürülebilirlik konusunda bir diğer önemli kritik mesele bölgenin altın rezervine sahip olduğu düşüncesidir. Yabancı şirketlerin, ilçeye bağlı köylerde siyanürle altın arama çalışmaları yapmaları suyun ve toprağın zehirlenmesine

neden olmaktadır. Bu durum sadece Kemaliye'nin değil tüm bölgeyi etkileyen önemli bir sorundur.

Küresel ısınma ve kuraklık ile birlikte Kemaliye'nin yaşamsal kaynağı olan Fırat Nehri'nin Karasu kolu ve ilçe içerisindeki su kaynakları çoraklaşmaya başlamıştır. İlçede gerçekleştirilen doğa sporlarına yönelik turistik faaliyetlerin ana temasının akarsu ile endeksli olması turistik faaliyetlerin gelecek projeksiyonunu tehlikeye düşürmektedir. Bu kapsamda akarsu seviyelerinin kontrol altında tutulması, takip edilmesi ve çoraklaşmayı engelleyecek önlem ve çalışmaların bilim, yönetim, yerel halk iş birliği ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bölgede bulunan türleri tükenmeye yüz tutmuş dağ keçisi, geyik gibi vahşi hayvanların keyfi sebeplerle avlanması bunlara yönelik turizm aktivitelerinin düzenlenmesi yine doğal yaşam dokusunu zedeleyen unsurlar arasındadır. Avlanmaya yönelik hiçbir faaliyete bölgede izin verilmemesi nesli tükenmekte olan türlerin yaşamlarının devamlılığı için önemlidir.

Kırsal turizm faaliyetlerinin natürel olma haliyle çok güçlü bir ilişkisi vardır. Kırsal turizm faaliyetlerine katılanların genel itibarıyla kent yaşamından uzaklaşmak isteyen kişiler olduğunu dikkate alarak, endüstriyelmiş ürünler yerine her alanda özgün ürünlerin hazırlanıp turistlere ulaştırılması ve Kemaliye'nin doğal, özgün olma imajının güçlendirilmesi gerekmektedir. Tarımsal üretimde, konvansiyonel üretim anlayışından arınmış sağlıklı ve doğal anlayışların benimsenmesi, bu bağlamda proje ve turistik hizmetlerin geliştirilerek duyurulması ilçe imajını pekiştirecektir.

Kemaliye eşsiz kültürel mirasları ve doğal dokusu ile daha fazla turiste ulaşmayı bekleyen ve gelecek vaat eden bir turizm destinasyonudur. Bu farkındalık ile Kemaliye'nin özgün değerlerinin geleceğe aktarılabilmesi için titizlikle korunması ve bu konuda yerel halkın bilinçlendirilmesi bölgeye yönelik gerçekleştirilebilecek en önemli çalışma olacaktır. Halk tarafından anlaşılmayan ve desteklenmeyen hiçbir yatırım ve çalışma hedeflenen şekilde sonuçlanamayacaktır. Bu nedenle halkın özgün değerlerin korunmasına ve sürdürülmesine yönelik farkındalığının sağlanması önem arz etmektedir.

Kemaliye'nin özgün değerlerinin korunması, ilçede yaşam fonksiyonlarının devam edebilmesi için ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik güçlendirme devlet desteği ile sağlanmalıdır. İlçeye yönelik koruma, sürdürülebilirlik, yapılanma, turizm, tanıtım gibi faaliyetlerinin kanaat önderleri ve uzmanlar vasıtasıyla uzun dönemli planlamalar ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kemaliye halkı kurdukları sivil örgütler ile ilçenin ihtiyaçlarını karşılamak için büyük çaba harcamaktadır. Bu çabaların devlet yönetim kademeleri tarafından daha fazla desteklenmesi çabaların doğru sonuçlar verebilmesi için son derece önemlidir.

Son yıllarda özellikle kış döneminde çok popüler hale gelen Doğu Ekspresi'nin ilçede kısa bir mola vermesi ilçenin daha fazla turist tarafından tanınmasını sağlamaktadır. Ancak mola süresinin kısıtlı olması, kış aylarında bölgede gerçekleştirilebilecek faaliyetlerin yok denecek kadar az olması, tatil maksatlı yoğun talep gören tren yolculuğunun ilçe tarafından yeterince değerlendirilememesine neden olmaktadır. Öncelikle kısa mola sürelerinde gezginlerin iyi

yemekler yiyebileceği özgün kafe ve restoranların geliştirilmesi; ilçeyi cazip hale getirebilecek, merak oluşturacak hizmet ve etkinliklerin oluşturulması gerekmektedir. Artan ilgi ile birlikte Doğu Ekspresi mola sürelerinin uzaması, ilerleyen aşamalarda bölgeye özel tren seferlerinin düzenlenmesinin bölgesel kalkınma için faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bölgeye yönelik ilginin artırılmasında yaratıcı, ilgi çekici yeni cazibe unsurlarının oluşturulması ve bunların medya, sosyal medya aracılığı ile ön plana çıkarılması gerekmektedir. Destinasyonların çekici hale getirilmesinde popüler kültür unsurlarının kullanılması oldukça yaygın ve iyi sonuçlar veren yöntemlerdir. Günümüzde dünya genelinde pek çok dezavantajlı destinasyon müzik, sinema gibi sanat dalları, moda gibi unsurlar sayesinde önemli birer turizm cazibe merkezi haline dönüşebilmektedir. Bu nedenle ilçe özellikle genç kuşağın ilgisini çekecek aktiviteler geliştirilerek, sosyal medya araçlarıyla tanıtılmalıdır. Bu noktada ilçede bulunan yükseköğretim kurumunun, gençleri bir araya getirebilecek gösteri, konser gibi faaliyetlerin düzenlenmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Ayrıca ülkesel tanıtım faaliyetleri içerisinde Kemaliye'ye de yer verilmesi, ilçede gerçekleştirilen doğa sporlarına yönelik potansiyelin tanıtılması maksadıyla uluslararası spor müsabakalarının ilçeye entegresinin sağlanması turistik gelişme ve bölgesel kalkınma için faydalı olacaktır.

Kuşkusuz ki sanayinin, tarım ve hayvancılığın son derece sınırlı gerçekleşebildiği Kemaliye için turizm önemli bir kalkınma yoludur. Ancak bu kalkınmanın gerçekleşmesindeki kilit mesele Kemaliye'nin özgünlüğünün devam ettirilmesidir. Ekolojik, sosyal, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasında halkın ve özellikle gençlerin desteğinin alınabilmesi, bu bağlamda duyarlılıklarının yükseltilmesi Kemaliye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında büyük bir paya sahip olacaktır.

KAYNAKLAR

AHMADOVA, S., AKOVA, O. (2016). "Türkiye'de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma", Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 14-29.

AKDU, U., MEYDAN UYGUR, S. (2009). "Çiftlik Turizminin Kırsal, Tarım ve Ekoturizmin Kavramsal Açından Değerlendirilmesi", Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1. 143-166.

AKIN, (2022). [http://akunq.net/tr/?p=6289] Erişim Tarihi: 09.06.2022

AKKUŞ, Ç., AKKUŞ A., BAYRAKTAR Y. (2017). "Somut Kültürel Mirası Koruma Çalışmaları: Erzincan-Kemaliye Sit Alanı", International Periodical for Languages; Literature and History Of Turkish Or Turkic Volume 12/35, 1-12.

AKPINAR, E. (2012). Eğin Türkülerinin Coğrafi Analizi, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4, 253-274.

AKOĞLAN KOZAK, M., KIZILIRMAK, İ. (2006). "Turistik Ürün Çeşitlendirmesi: Kültür Ve Turizm Müdürleri Görüşlerine Dayalı Bölgesel Yaklaşımlar",

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (5), 51-78.

AKPINAR, E. (2004). "Doğu Anadolu Bölgesi'nde Alternatif Turizm Merkezi Olmaya Aday Bir İlçe: Kemaliye", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (2), 207-236.

AKSIN, A. (2003). XIX. Yüzyılda Eğin (İdari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı). İstanbul: Anadolu Matbaa.

AKYÜREK, S., ÖZDEMİR, Ö., ÇEKEN, H. (2019). "Gümüşhane İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Kırsal Turizm Hakkındaki Görüşleri (Zigana Köyü Örneği)", Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD), 2(2), 10-19.

ALDIRMAZ AKKAYA, F., GÜNGÖR, H. Y. (2016). Kemaliye (Eğin)'de Kültür ve Doğa Turizmi. Birinci Alternatif Turizm Kongresi Bildiri Kitabı, 7-9 Nisan 2016, Erzincan, 148-157.

ATLI, S. (2016). "Erzincan-Kemaliye (Eğin) Sıra Gezme Sohbet Toplantıları ve Eğin Fasıl Grubu", Karadeniz Araştırmaları Dergisi, 51, 273-300.

BARIŞ, Z. (2015). Turizm İşletmelerinde Organik Gıda Kullanımı Algı ve Tutumlarının Araştırılması: Gaziantep İli Örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

BAYTOK, A., PELİT, E., SOYBALI, H. H. (2017). "Alternatif Turizm mi Turizmde Çeşitlilik mi? Kavramsal Bir Değerlendirme", Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1-14.

BULUT, Z. (2006). Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

CENGİZ, G., AKKUŞ, Ç. (2012). "Kırsal turizm kapsamında yöre halkının kalkındırılması: Erzurum örneği", Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2012(1), 61-74.

CEYLAN, A., ÖZGÜL, O. (2016). Erzincan ve Çevresinde Urartular. Uluslararası Erzincan Sempozyumu I, 127-148.

CİTTASLOW TÜRKİYE (2022). [https://cittaslowturkiye.org/kemaliye-uluslararası-cittaslow-birliğine-katildi/] Erişim tarihi: 05.04.2022

ÇAKIR A., ÇAKIR, G., DURSUN S., DURSUN B. (2010). Kırsal Turizmde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanılması: Poyralı Köyünde Uygulanabilirliği. Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma ve Girişimcilik Sempozyumu 1-2 Ekim, İğneada, Kırklareli.

ÇEKÜL (2021). [https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/kemaliyede-yilda-neler-oldu] Erişim tarihi: 09.12.2021

ÇELİK, S. (2018). Alternatif Turizm. Journal of International Social Research, 11(56), 193-205.

ÇETİN, İ., ÜZÜMCÜ, T. P., İÇÖZ, O. (2017). "Kırsal Alanlarda Sürdürülebilir Kırsal Turizm ve Kocaeli-Kandıra Kırsal Turizm Gelişimi Modeli", Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 137-156.

DANACI, M. C., ALDIRMAZ AKKAYA, F. A. (2018). "Kemaliye (Eğin)'de Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Ekseninde Gelecek Projeksiyonu", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 233-250.

DEMİR, S., EROĞLU, T. (2007). *Erzincan - Kemaliye (Eğin) Kültüründe Türk Halk Müziği*. Akademik İncelemeler Dergisi, 2 (2), 257-273.

DEMİRSOY, A. (2004). *Kemaliyenin Flora ve Faunası. Kemaliye (Eğin) Kent Rehberi*, İstanbul: Kemaliye Kültür ve Kalkınma Vakfı (KEMAV) Yayını.

DEMİRSOY, A. (2009). "Tarihi ve Mitolojiyi Yaşatan Kasaba, Kemaliye'de Kapı-Kilit Figürlerinin Tarihsel Kökeni", *Kemaliye Kültür ve Kalkındırma Derneği Yayınları*

DEMİRSOY, A. (2021). *Bir Eğinli Nasıl Yaşadı?*. Ankara: Hassoy Matbaacılık.

EFE, O. (1971) *Eğin Dedikleri*. İstanbul: Menteş Matbaası.

EKEN KÜÇÜKAKSOY, M. (2012). *Kültürel Kimliğin Müzik Yoluyla Sunumu: Kemaliye (Eğin)'de Kültürel Gösterim Biçimleri* (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

GENEL BİLGİLER KEMALİYE (2022) [<http://kemaliye.gov.tr/genel-bilgiler-kemaliye>] Erişim tarihi: 09.10.2021

GÜL, K., YILDIZ, Y. (2020). "Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Yaşam Kalitesine Etkisi: Kavramsal Bir Değerlendirme", *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, Special, (4), 275-286.

GÜNDÜZ, S. (2004). *Ankara İli Kalecik İlçesindeki Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

HABERAL, H. (2015). *Turizmde Alternatif – Doğa Turizmi – Kırsal Turizm – Yayla Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

HÜSREVOĞLU, F. (2019). *Kırsal Yerleşim Karakteristiğinin İncelenmesi: Erzincan Kemaliye Örneği* (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

KARAKAŞ, E. (1996). *Merkezi Fonksiyonları Açısından Ağın-Arapgir ve Kemaliye İlçeleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

KARAKAŞ, E. (2004). "Kemaliye'nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 19-48.

KEMALİYE, (2022). [<https://apcaga.com/egin/>] Erişim Tarihi: 08/03/2022

KEMALİYE TARİHÇESİ, (2012). [<http://www.kemaliye.gov.tr/tarihce> erişim tarihi:] Erişim Tarihi: 28/02/2022

KEMAV (2012). *Kemaliye Kültür ve Kalkınma Vakfı 2012 yılı faaliyet raporu*. İstanbul: KEMAV Yayınları.

KEMAV (2014). *Kemaliye Kültür ve Kalkınma Vakfı 2014 yılı faaliyet raporu*. İstanbul: KEMAV Yayınları.

KESKİN, S. (2016). *Geleneksel Kemaliye Evlerinin Ahşap Kapı Ve Pencereilerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KIZILGEÇİ, Ç. (2019). *Gastronomi Turizminin Alternatif Turizm Ürünü Olarak Değerlendirilmesi: Mardin İlinde Bulunan İşletmelere Yönelik Bir Uygulama* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

KOZAK, M. A., BAHÇE, S. A. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

KOZAK, M. A., KIZILIRMAK, İ., (2001). "Türkiye'de Meslek Yükselme-kokulu Turizm Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12 (Bahar): 9-16

KURULUŞ ÖYKÜMÜZ (2022) [<https://www.kemav.org.tr/hakkimizda/kurulus-oykusu/>] Erişim tarihi: 15.02.2022

MAVUŞ, F. B. (2021). "Erzincan ili Kemaliye (Eğin) ilçesinin somut kültürel miras değerleri", *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3 (1) , 110-120

NİŞANYAN YER ADLARI, (2022). <https://nisanayanmap.com/?lv=2&y=Egin%20%20E%C4%9Fin&t=&srt=x&u=1&ua=0>

ÖZAYDIN, H. F. (1970). *Kemaliye (Eğin), Kemaliye Panayır Broşürü*, Ankara.

PASİN, H., ÇELİK, Ş. V. (1962). *Erzincan Tarihi*. Erzincan: Kardeş Matbaası

SOYKAN, F. (2000). "Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim", *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 21-33.

SÜ ERÖZ, S., BOZKURT, M. (2015). *Kırsal Turizm Kapsamında Çiftlik Turizmi ve Rize İlinde Uygulanabilirliği*", *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2(1), 1-9.

ŞİMŞEK, E. (2016). *Kemaliye/Eğin (Erzincan) folkloru üzerine değerlendirmeler*. H. Akın (Ed.), *Uluslararası Erzincan Sempozyumu bildiriler kitabı Cilt 1 içinde* (s. 653-662). Erzincan: Erzincan Üniversitesi.

TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ (2021). [<https://www.tarihikentlerbirligi.org/>] Erişim tarihi: 12/12/2021

TARLABAŞI, B. (1995). *Eğin (Kemaliye) havaları* (Vol. 223). Ankara: TC Kültür Bakanlığı.

TAŞ, M., AKYOL, C., ZENGİN B. (2019). *A Research on University Students' Perception of Destination Image: The Case of Kemaliye*. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 311-331.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI (2022).
[<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201130/metaveri.html>] Erişim
Tarihi: 01.03.2022

UNDP (2021).
[<https://www.undp.org/tr/turkey/press-releases/destinasyon-y%C3%B6netim-%C3%B6rg%C3%BCt%C3%BC-sayesinde-kemaliye-s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-toplum-temelli>]
Erişim tarihi: 11.12.2021

UNESCO (2021)
[<https://www.unesco.org/tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>] Erişim tarihi:
30.11.2021

UNWTO (2022) [<https://www.unwto.org/rural-tourism>] Erişim tarihi: 05.06.2022

YANG, J., YANG, R., CHEN, M. H., SU, C. H. J., ZHİ, Y. & Xİ, J. (2021). “Effects of Rural Revitalization on Rural Tourism”, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 35-45.

YAVUZ, E. (2012). *Erzincan’da İdari Ve Siyasi Hayat (1923-1960) (Yayımlanmamış doktora tezi)*. Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

YEŞİLTAŞ, M. (2016). “Alternatif Turizm Kapsamında Ekstrem Sporlar: Kemaliye Karanlık Kanyon Örneği”, *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*

YILDIRIM, H. (2013). *Erzincan Kemaliye İlçesinde Yaygın Halk İnanışları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

YILMAZ, G. Ö., GÜROL, N. K. (2012). “Balıkesir İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012 (2), 23-32.